

Ptah - zrejme zo semit. slova – „otvárať“

-egyptský boh remesiel, ochranný boh *Memfisu*; stvoril ľudí aj bohov prostredníctvom svojho srdca a jazyka, resp. z *hliny*; jeho posvätným zvieratom bol *býk/apis*; zobrazovaný ako holohlavý muž v priliehavom rúchu a s božskými *fúzami*; jeho ženou bola *Sachmet*; milenkou bohyňa lásky *Kadeš*; člen trojjedinej božskej osobnosti *Ptah-Sokar-Usirev* (pozri *Trojica*); Ptah, zobrazovaný ako *hrnčiar*, považovaný za boha *umelcov* (pozri *umenie*)

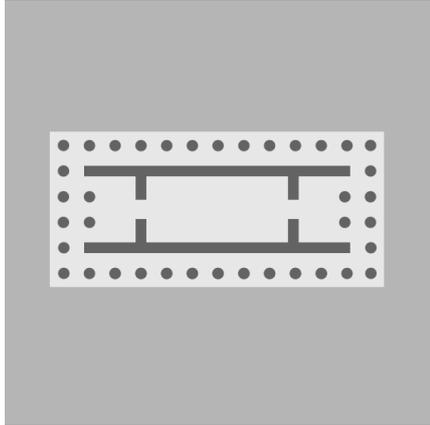
Baleka: v *egyptskej mytológii* boh Stvoriteľ a praboh v *Memfise*, späť s *remeslami*; v historickom období (pozri *Egypt*) ochranca remesla a veľkňaz jeho kultu bol vodcom remesiel a remeselníkov; stvoril svet jazykom (slovom) a srdcom (myšlienkou), čo bolo v protiklade ku stvoriteľskému aktu iných bohov (pozri *mýty stvoriteľské*), napr. boha *Ra-Atuma* v *Heliopolise*; Ptah považovaný za kráľa Egypta, totožného s *Horom*, *Usirevovým* synom; týmto bol vyjadrovaný politický nárok Memfisu na nadvládu nad Egyptom; Ptah splynul tiež s bohom *nekropol*, *Sókarom*, a jeho prostredníctvom s *Usirevom*; s bohyňou *Sachmet* a bohom *Nefertemom* vytvoril božskú trojicu; zobrazovaný v ľudskej podobe, postava tvarovo nečlenená, obopnutá rúchom, podobná *múmi*; holohlavý alebo s priliehavou čiapkou, božským *fúzom* a *žezlom* v ruke; zachovaných najmä veľké množstvo jeho bronzových sošiek

Zamarovský: bol jedným z najvyšších bohov, najmä bohom prvého hlavného mesta zjednoteného Egypta *Memfisu/Mennefera* (pozri tzv. *Šabakov kameň*); podľa oficiálneho učenia menneferských kňazov stvoril Ptah bohov „prostredníctvom svojho srdca“ (ako orgánu myslenia) a „prostredníctvom jazyka“ (t.j. orgánu reči); technicky to vykonal tak, že si najprv vymyslel ich mená a potom ich vyriekol (táto konštrukcia pripomína a oveľa predbieha biblické:... „a slovo sa stalo telom“); pre svoju ťažkú zrozumiteľnosť bola táto konštrukcia doplnená učením o tom, že „bohov, ľudí a zvieratá“ aj všetko ostatné stvoril rovnakým spôsobom, ako tvorí remeselník, formovaním a modelovaním; na zachovaných reliéfoch Ptah zobrazený ako hrnčiar, ktorý na *hrnčiarskom kruhu* modeluje *vajce*, z ktorého sa vyliahal boh slnka *Re*; Ptah si natrvalo uhájil svoju samostatnú existenciu, hoci sa s ním spájali mnohí významní bohovia (*Sokar*, *Chnum*, *Usirev*); udržal si ju aj po spojení s *Amonom* a *Reom*, s ktorými vytvoril osobitnú božskú bytosť, ktorá reprezentovala egyptský *panteón* na dobytých územiach; najmä v Menofere ostal vždy nezmeneným Ptahom; tam sa podľa správ Novej ríše aj oženil s bohyňou vojny *Sechmet* a mal s ňou syna *Nefertema* a spolu s nimi vytvoril božskú trojicu (porovnaj obsah *Trojice* v kresťanstve); neskôr mu bol pripísaný ďalší syn, *Imhotep*, zbožtělý staviteľ „prvej“ *pyramídy* (*Džóserovej pyramídy* v *Sakare*); cudzinci usadení v Egypte našli Ptahovi aj milenkú, sýrsko-fenickú bohyňu lásky *Kadeš*; posvätným zvieratom Ptaha bol od nepamäti býk *Hapi*, jeho služobník a pozemské *vtelenie*; kult Ptaha živý až do prvých storočí nášho letopočtu, kým nepodľahol náporu *kresťanstva* ako iní bohovia (porovnaj *Mithra* a d.); strediskom jeho kultu bol dnes už nezachovaný chrám v Menofere, podľa tradície založený prvým egyptským kráľom *Menim*; patril medzi najvýstavnéjšie (padol skaze vo 4.st. počas náboženských bojov; kamene rozobraté Arabmi po založení Káhiry 969); zo stavieb na počesť Ptaha zachované zvyšky kaplnky v Menofere, v *Karnaku* pozostatky chrámu, v *Abú Simbel* (prenesený 1966-68 nad vody Asuánu); Ptah mal chrámy aj mimo hranice Egypta (*Palestína*); jeho zobrazenie časté: sochy, reliéfy, kolorované kresby na *papyrusoch*; meno Ptah použité na vytvorenie náboženského mena mesta *Mennefer* (*Memfis*), ktoré znelo *Hutkaptah* (palác Ptahovho *Ka*) a z ktorého vzniklo grécke *Aigyptos* > Aegyptos > Gibt > *Kopti*; Ptaha volali Gréci zvyčajne *Ptahs* a pre jeho funkciu ho stotožňovali so svojím bohom *Héfaistom* (boh remesiel a najmä *kováčstva*)

pteron/pteroma - *peridromos* a krytá *sieň* nad ním; pozri *grécke chrámy*, *peripteros*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Pteron>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Pteron>

peripteros s pteronom

Ptolemaios Claudius - (†168); gréc. Κλαύδιος Πτολεμαῖος/Klaudios Ptolemaios; grécko-egyptský spisovateľ, matematik, astronóm, geograf, astrológ a básnik; žil v meste Alexandria v rímskej provincii Egypta, napísal v gréčtine a mal rímske občianstvo; o jeho živote ne málo spoľahlivých údajov; je autorom niekoľkých vedeckých pojednaní, z ktorých tri mali význam pre neskoršiu islamskú a európsku vedu; prvým z nich je Almagest (gréc. Ἡ Μεγάλη Σύνταξις/Megale Syntaksis – „Veľké pojednanie“, pôvodne známe ako Μαθηματικὴ Σύνταξις/Matematike synkaksis – „Matematické pojednanie“); druhým je Geografia, čo je dôkladná diskusia o geografických znalostiach grécko-rímskeho sveta; tretie je astrologické pojednanie Apotelesmatika (gréc. Ἀποτελεσματικά), častejšie známe ako Tetrabiblos (gréc Τετράβιβλος - „Štyri knihy“, lat. Quadripartitum), v ktorom sa pokúsil o horoskopickú astrológiu vychádzajúcu z Aristotelovej prírodnej filozofie svojej doby; pozri *Mapa sveta Beata z Liebany, empyreum*

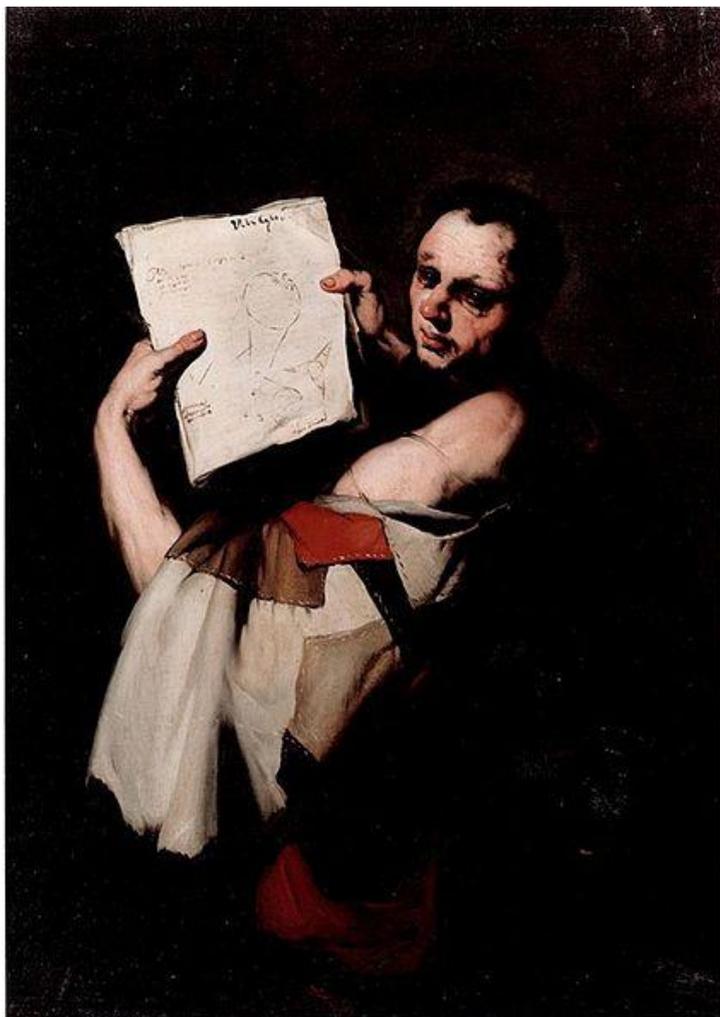
M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Ptolemaios astronóm (Norimberská kronika, 1493)

Gregor Reisch: Ptolmaios Claudios vedený múzou astronómie Uraniou (rytina zo spisu Margarita Philosophica, 1508)

Ptolemaios (Giordano Ziletti: „Claudio Tolomeo Principe de gli astrológ, et de geograf“, 1564)

L. Giordano: Ptolemaios (1670)

Ptolemaios Sotér - (367 pr.Kr.-283 pr.Kr.) gréc. Πτολεμαῖος Σωτήρ/Ptolemaios Soter – „Ptolemaios Spasiteľ“; tiež známy ako Ptolemaia Lagides; macedónsky generál *Alexandra Velkého*, ktorý sa stal vládcom Egypta (323-283 pr.Kr.) a bol zakladateľom Ptolemaiiovského kráľovstva; v 305/304 pr.Kr. požadoval titul *faraóna*; pozri *Apelles*

https://en.wikipedia.org/wiki/Ptolemy_I_Soter

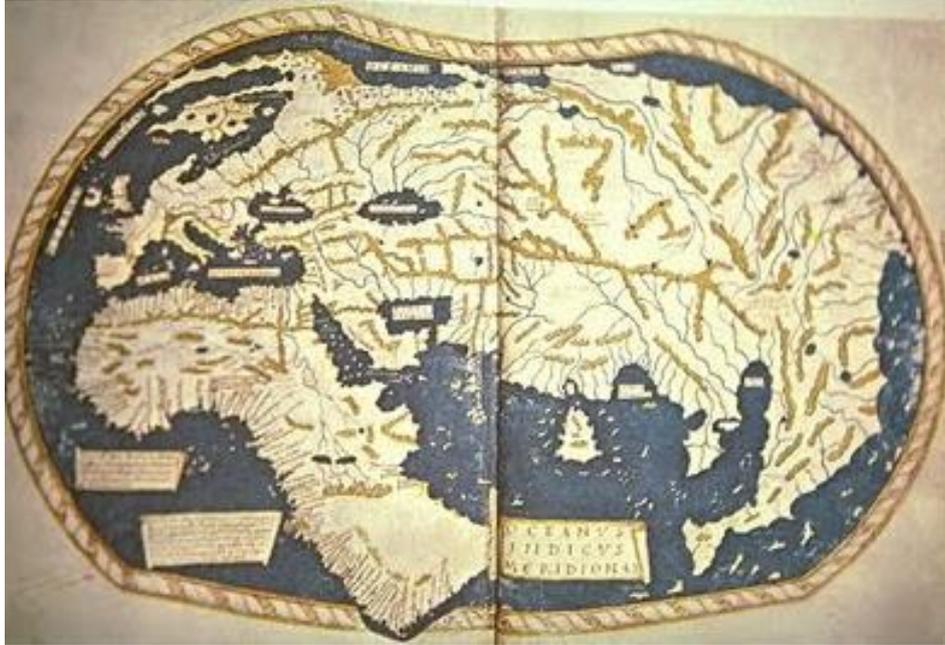
J. Fouquet: Obliehanie Jeruzalemu Ptolemaiom Soterom r. 320pr.Kr. (1470)

Ptolemaiova mapa sveta - mapa známeho sveta helenistickej spoločnosti v 2.st.; založená na spise Polemaiovej knihy *Geographia*, ktorá vyšla v r. 150; hoci pôvodné mapy, na ktoré sa dielo *Geografia* odkazuje, neboli nikdy nájdené, *Geographia* obsahuje tisíce odkazov na rôzne časti starého sveta, so súradnicami, podľa ktorých kartografi rekonštruovali pohľad na ptolemaiovský svet, keď bol rukopis okolo roku 1300 znovu objavený; v Ptolemaiovom diele išlo o skutočnú mapu vykonanú pomocou matematických výpočtov; snáď najvýznamnejším príspevkom máp Ptolemaia sú prvé použitia pozdĺžnych a priečných línií, rovnako ako určenie pozemných umiestnení nebeského pozorovania; *Geographia* bola preložená z gréčtiny do arabčiny v 9.st.; myšlienka globálneho súradnicového systému bola revolúciou stredovekého islamského a európskeho geografického myslenia, ktoré bolo postavené na základe vedeckých a číselných údajov; pozri *Mapa sveta Beata z Liebany*

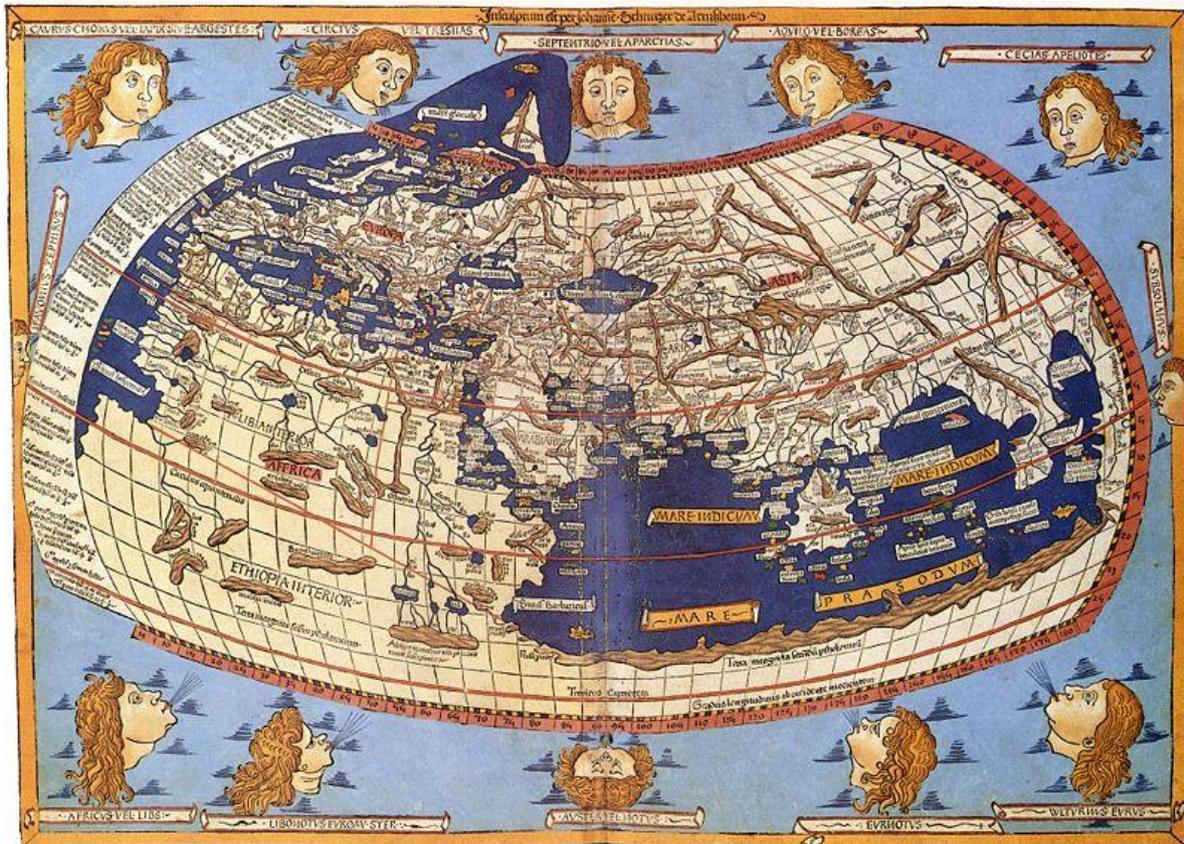
http://en.wikipedia.org/wiki/Ptolemy's_world_map

<https://www.google.sk/search?q=ptolemaios+map&espv=2&tbm=isch&imgil=8qTX-sRqiBNoJM%253A%253BAvKrajfR16aH7M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fen.wikipedia.org%25252Fwiki%25252FPtolemy&source=iu&usq=72BNQxic1vYUuVReVmdEQigGt4%3D&sa=X&ei=G73pU5zpOPLb7Aai04HYBQ&ved=0CCMQ9QEwAA&biw=1858&bih=995#focr=&imgdii=&imgrc=xjIHUJmqCygS2M%253A%3B3u1II8HXDpd1jM%3Bhttp%253A%25>

http://www.cipher.uiah.fi/forum/materials/carta_marina_maps/one_map%2F2_schedels.jpg
http://www.cipher.uiah.fi/forum/materials/carta_marina_maps/3B1024%3B795

Mapa sveta podľa Ptolemaia (15.st.)

Johannes Schnitzer (rytec): Mapa sveta podľa Ptolemaia z r. 1482

Ptolemaiovcí - v súvislosti s heslom *Alexandrijská knižnica*: autorom najstaršieho katalógu bol grécky učenec a básnik Kallimachos z Kyrény (†240pr.Kr.); pôsobil v *Alexandrii* ako dvorský básnik Ptolemaiovců a katalogizoval tu knižnicu (pozri *Alexandrijská knižnica*)

-poslednou kráľovnou z rodu Ptolemaiovcov bola *Kleopatra*

https://en.wikipedia.org/wiki/Ptolemaic_dynasty

N. Coypel: Ptolemaios Philadelphus udeľuje slobodu židovskému národu (1672)

puberta - pozri *broskyňa* (Biedermann)

publikácia - pozri *impresit*; *tlač*

publicistický film - *film* vychádzajúci z bezprostredného záznamu reálnych javov, zachytených reportážne alebo v rekonštrukcii; delí sa podľa funkcie na *dokumentárny*, *reportážny* a *spravodajský*, *náučný*, *propagačný*

Publius Decius Musa - meno jedného z troch Rimanov, ktorí (podľa legendy) sa obetovali v boji v domnienke, že *podsvetní bohovia* potom zničia ich nepriateľov; potom, čo bol varovaný vo sne, že jeho vojaci by váhali a ustupovali, Decius Mus sa vrhol do srdca bitky a obetovať svoj vlastný život v snahe podnieť svojich mužov; vojaci prebrali jeho odvahu a ten deň vyhrali

http://en.wikipedia.org/wiki/Decius_Mus

<https://www.google.sk/search?q=Decius+Mus&espv=2&biw=1858&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=zPgYVe-SLsneaMuhguAF&ved=0CEQQsAQ>

P. P. Rubens: Smrť Publia Decia Musa (1617-1618)

J. M. Schmutzer a Joseph Schmutzer (†1740) podľa P. P. Rubensa: Decius Mus hovorí o svojom sne (farebná rytina, 17.-18.st.)

S. Vos: Smrť Decia Musa (17.s.)

Publius Horatius - *Horatius Cocles*

pucarás - predkolumbovské indiánske pevnosti z kamenných kvádrov; niekedy zaraďované medzi megalitické stavby; pozri *indiánska architektúra*; *megalit*, *Saksahuaman*

Pucelle Jean - (1355); francúzsky iluminátor aktívny v Paríži v období 1320–1334, iluminátor parížskych gotických rukopisov; vyniká vynálezom skrytých žartov (pozri *droleria*), tradičnou ikonografiou; bol považovaný za jedného z najlepších miniaturistov z počiatku 14.st.; pôsobil predovšetkým pod záštitou kráľovského dvora a mesta Paríž; je zodpovedný za zavedenie *arte nuovo* od Giotto a Duccio do severnej gotiky; jeho štýl sa vyznačuje jemnými detailmi v *grisaille* a diakritikou s nádychom farby; Pucelleho najslávnejšou prácou sú *Hodiny Jeanny d'Évreux*, súkromné modlitebné knihy za zákazku kráľovnej Francúzska Jeanne d'Évreux (1324-1328); jeho najskoršia zdokumentovaná práca, pečate bratstva nemocnice sv. Jacques-aux-Pelerins v Paríži, naznačuje, že Pucelle buď pracoval alebo navrhoval pre rôzne *médiá* od emailov na farebné sklo

https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Pucelle

https://www.google.sk/search?q=hours+of+jeanne+d%27evreux&espy=2&biw=1840&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwigt9zgj_HMAhVE6RQKHZz4DUAQsAQIGQ

J. Pucelle: Zvestovanie (iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

J. Pucelle: Zajatie (iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

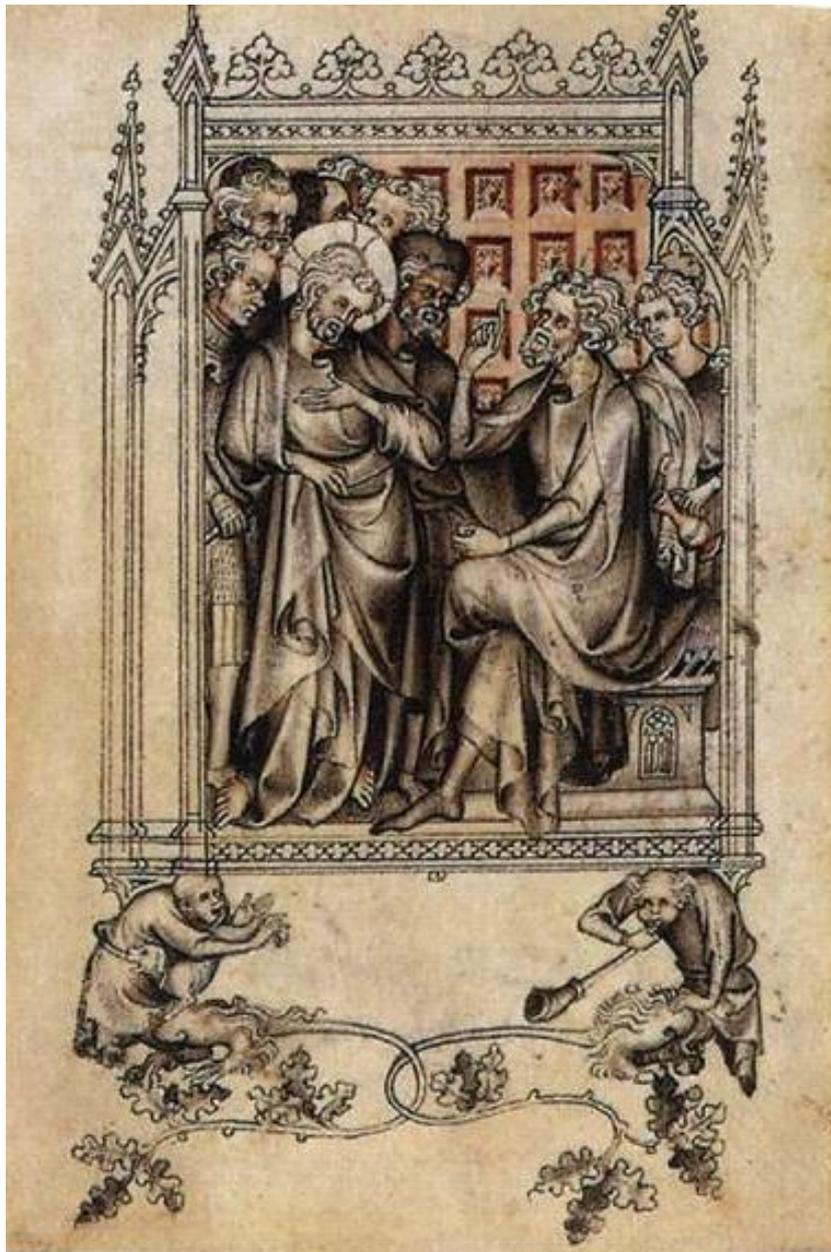
J. Pucelle: Klaňanie kráľov (grisaille, iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

J. Pucelle: Ukrižovanie (grisaille, iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

J. Pucelle: Navštívenie (grisaille, iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

J. Pucelle: Ježiš pred Pilátom (grisaille, iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

J. Pucelle: Pohreb Krista (grisaille, iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

J. Pucelle: Útek do Egypta (grisaille, iluminácia z Hodiniek Jeanna d'Evreux , 1324-1328)

Pucinello - jedna z komických postáv *comédie dell'arte*

pucny - stredoveký názov pre sklené terčiky/*fondo di bottiglia*

pucolán/pulvis puzzuolanus - Malá čl. encyklopédia: podľa tal.mesta Pozzuoli (pozri *pozuola*); vulkanický hlinítokremičitan používaný na výrobu *pucolánového cementu*

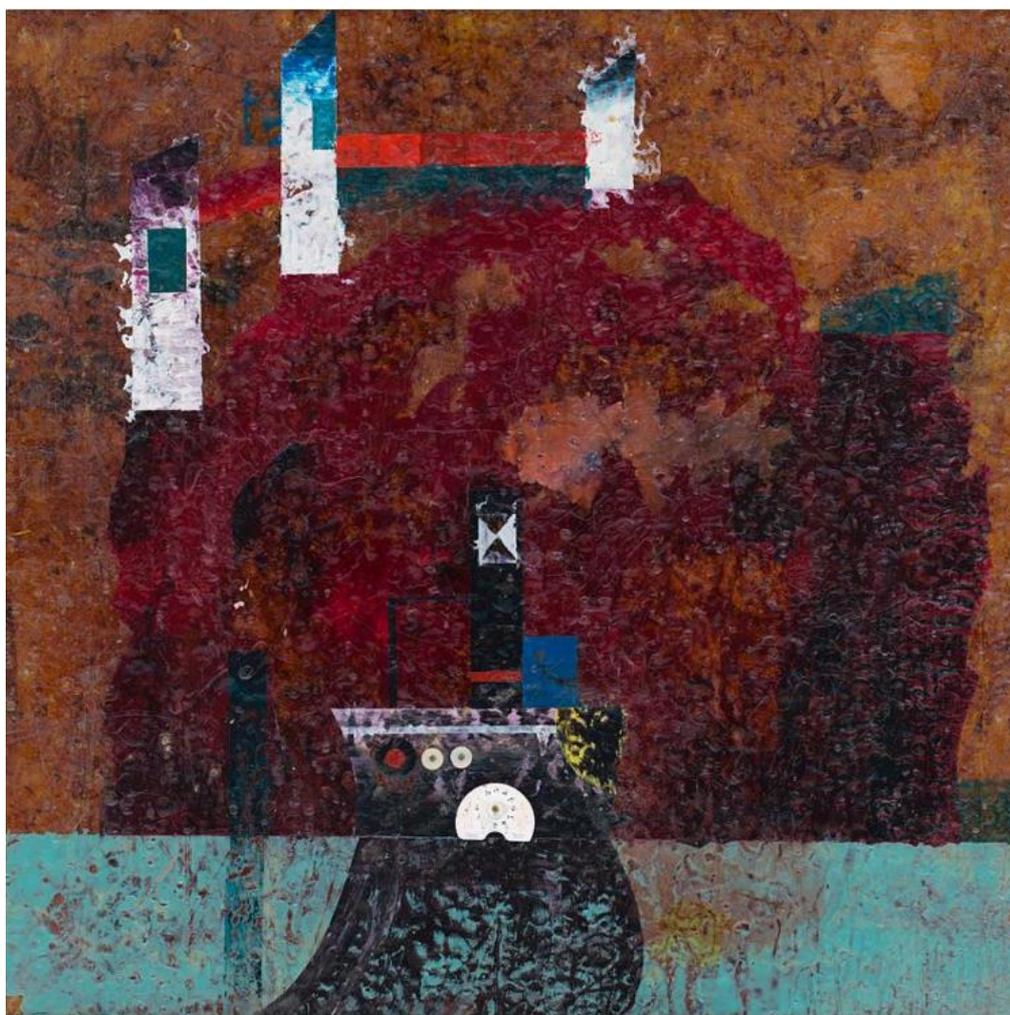
Dudák v súvislosti s heslom *pulvis puzzuolanus*: vulkanický hlinítokremičitan ťažený v starom *Ríme* v blízkosti Vesuvu (názov podľa mesta Pozzuoli); rozomletý sa pridával ako hydraulická prísada do vápennej malty, používanej najmä pre *murivo liate*; obdoba súčasného *cementu*; pozri *románsky sloh, renesancia* (Dudák); *stavebný materiál, emplekton; cement*

pucolánový cement - Malá čl. encyklopédia: hydraulické práškové pojivo z mletého portlandského slínku a *pucolánu*; *cement* používali na výrobu *betónu* už Rimania (pozri *emplekton*)

Púček Alexander Ever - (1931); slovenský maliar, grafik, kresliar, ilustrátor; pozri *slovenskí maliari*, *slovenskí grafici*, *slovenskí ilustrátori*

<http://www.webumenia.sk/autor/8172> (prehľad diel)

http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O_3796

A. E. Púček: Motív z bratislavského Hradu (okolo 1970)

A. E. Púček: Requiem

A. E. Púček: Mesto

A. E. Púček: Mesto

A. E. Púček: Motív zo starej Bratislavy

A. E. Púček: Sklenár

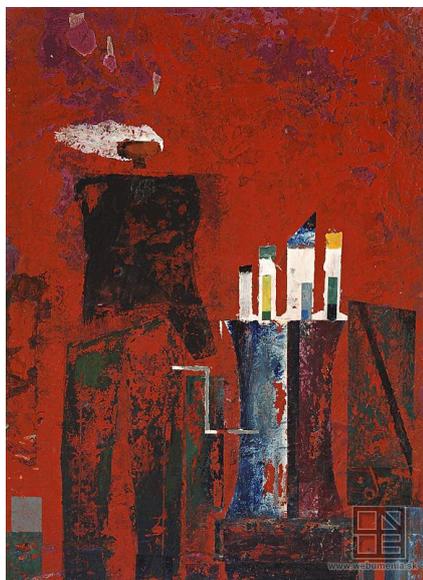
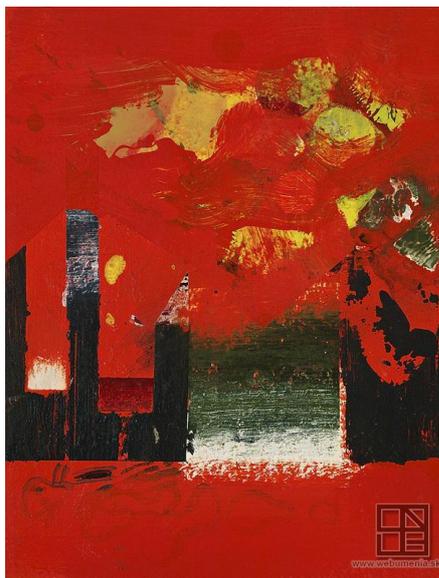
A. E. Púček: Konský kupec

A. E. Půček: Povesti zo zámku

A. E. Půček: Motív z vojny

A. X. Půček: Verklikár

pudovosť - pozri *Venuša; diviak; diví muži; Pan, silén; žiadostivosť, chlipnosť*

pueblo - názov pre dedinu mexických Indiánov; charakteristickou črtou je pristavovanie nových domov na strechách starších; stavebným materiálom je kameň alebo *adoba*; pozri *indiánska architektúra, kiva*

pueblóvská škola - *baroková* architektúra 17.storočia Latinskej Ameriky, ktorá na výzdobu interiérov používala *sadru* a na vonkajšiu výzdobu pestrofarebnú *keramiku*; monumentálne rozmery budov, väčší počet lodí a veľký počet *kaplniek* a kupol; pozri *azulejos, estípíte, chiluca, tezontle, quíncha pedra lioz, pedra savao; pozri architektúra mexická*

puf - druh malého sedadla bez operadla s čalúnenou sedacou plochou, vyvinutý z *taburetu*; pozri *mobiliár*

Püchler-Muskauovský štýl - Dudák: štýl *záhradnej architektúry* zavedený barónom L.H.Püchler-Muskauom (†1871); predstavuje špecifický druh prírodného parku (variantu *anglického parku*), rozšírený v Európe v 2.pol.18.st.; základom je krajina v prirodzenom stave, v ktorej sú umelými zásahmi iba akcentované jej najvýznačnejšie dominanty; chýba romantické architektonické dotvorenie krajiny, uplatňujú sa však kvetinové záhony a upravené vodné plochy a toky; príkladom je napr. park v Muskau a Buloňský les pri Paríži

púchovská kultúra - podľa hradiska Skala pri Púchove; *archeologická kultúra* na prelome 2.-1.st.pr.Kr. do 2.st. po Kr. na *Slovensku*; jej tvorcami halštacký ľud, ktorý si ponechal svoju svojbytnosť a staval opevnené *hradiská* v hornatom teréne; pozri *halštacká kultúra*

Pukis - Pukis alebo Pukom, Pyučs, Pyukulis; v lotyšskej mytológii lietajúci drak alebo dračí duch; zvyčajne je znázornený ako okrídlený had alebo kombinácia prvkov rôznych zvierat; Pukis prináša bohatstvo tým, ktorí zapredajú svoju dušu; Pukis predstavuje sily temnoty, živí sa krvou ľudí; podľa legendy Pukis môže byť usmrtený striebornou guľkou; umiera v bolestiach a nenachádza pokoj ani po smrti; etymológia slova Pukis nie je objasnená, môže mať nemecké alebo lotyšské korene; pozri *slovanská mytológia, drak*

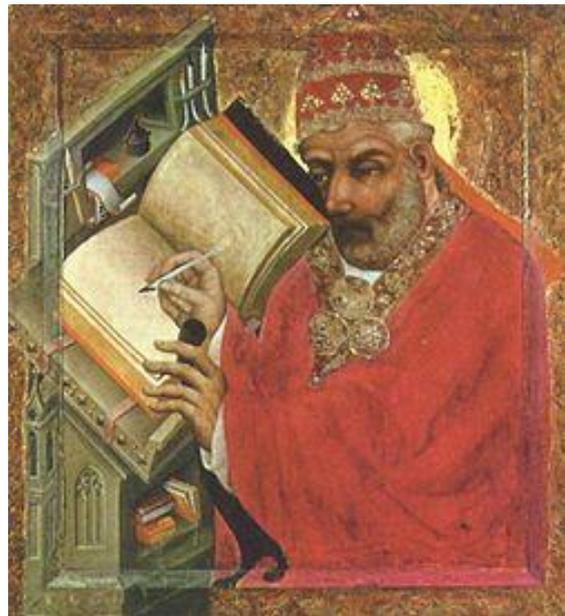
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%83%D0%BA%D1%96%D1%81>

pulóver - pôvodne anglický pánsky pletený sveter vpredu s trojuholníkovým výstrihom, s rukávmi alebo bez nich; módnou návrhárkou Coco Chanel zavedený aj do dámskej *módy*

pulpit - vyšší písací stôl so šikmou doskou na písanie; pozri *mobiliár; pult čítací, pult orlí*

http://en.wikipedia.org/wiki/File:MAntokolsky_Nestor.JPG

http://en.wikipedia.org/wiki/Mark_Antokolski

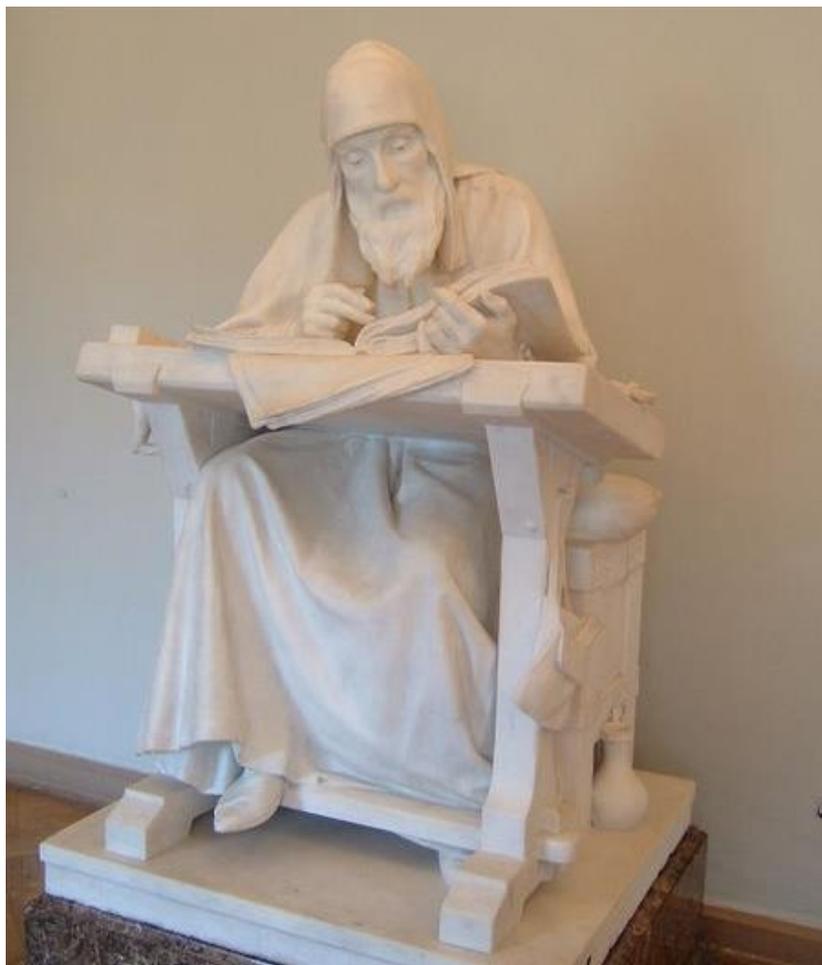
Píšuci evanjelista (Evanjelium z kláštora Jruchis v Gruzínsku, r. 936)
Majster Theodorik: Gregor Veľký (okolo 1370)

Mnich pri práci

Neznámy stredoeurópsky maliar: Svätý Štefan promartýr medzi učencami (1460-1470)

M. Antokolski: Kronikár Nestor (1890)

G. di Paolo: Sv. Augustín má videnie sv. Hieronyma (1465)

pult čítací - čítací pult

pult čítací v synagóge/pult predčítací - *almemor*

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Bima>

Almemor (Stará synagóga, Krakov, Poľsko)

pult orlí - *pulpit* v tvare orla (zrejme symbol *Jána Evanjelistu*: pozri *apoštol Ján*), ktorého roztvorené krídla nesú knihu; umiestnený v *chóre*, na *lettneru*, na *ambone*; podrobne pozri symboliku *orla* v kresťanskom umení

Orlí pult (Katedrála sv. Cecílie v Albi (14.st.)

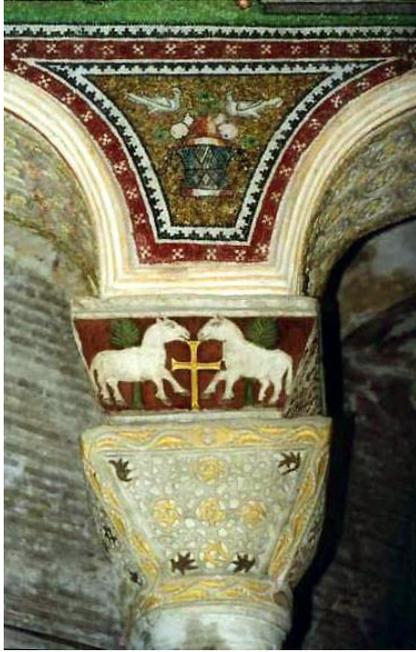
pultová strecha - strecha pultová

pulvis puzzuolanus - pucolán

pulvinus - architektonický prvok v tvare zrezaného ihlanu s menšou základňou, ktorá spočíva na stĺpe, a väčšiu základňou, ktorá drží sady oblúkov; jednoduchý alebo rôzne zdobený ornamentálnymi motívmi; najviac sa uplatňuje v byzantskej architektúre (*Ravenna*)

<http://it.wikipedia.org/wiki/Pulvino>

http://it.wikipedia.org/wiki/File:San_Vitale_00.jpg

Hlavica s pulvinom (bazilika San Vitale, Ravenna, 525)

Pulvinus

tzv. **pulzná juxtapozícia** - Dudák: v *architektúre* ovplyvnenie jedného priestoru druhým; charakteristické pre *barokovú architektúru*; pozri *architektonický priestor*; porovnaj *barokový dualizmus*

pumpky - športové *nohavice* s dĺžkou po kolena, tam podkasané a naberané do pásky; doplňované kockovanými podkolenkami; pozri *móda: 20.-30.roky*

punc/razidlo - pozitívna časť obrazca z tvrdého kovu, používaná v *mincovníctve* pri výrobe *razidiel* (pozri *minca*), v *šrotovej tlači* a dĎ.; v súčasnosti sa užíva punc na označenie akosti výrobkov z drahých kovov úradným znakom a ako štátna značka pre zdanenie; označuje obsah rýdzosti drahých kovov vo výrobkoch vyrazením zvláštnej značky; pozri *pozitív*

Baleka: razidlo/punc je v *grafike umeleckej* kovový nástroj, ktorého hrot má tvar bodu, krúžku, hviezdičky, krížika apod.; vbíjaním týchto hrotov do plochy je kovový *štočok* opracovávaný na *šrotovú tlač*, *tlač puncovanú* ap.; pozri *grafické nástroje*, *rytecké nástroje*; *grafika perforovaná*, *nástroje kovotepecké*; *pintadera*, *zlátenie*

puncovaná tlač - tlač puncovaná

puncovanie - 1.dekoratívna technika opakovaného razenia ornamentálnych, vegetatívnych a iných vzorov (*lalia*, *akant*, *palmeta*, *rozeta*) alebo písmen *razidlami/puncami* do podkladu (predmety z *cínu*; pozri *cinárstvo*; *medi* a ďalších *kovov*); technika používaná napr. na vzorkovanie podkladu pre *zlátenie* alebo vzorkovanie *grafických dosiek* (pozri *štočok*, *matrica*, *tlač puncovaná*); pozri *cinárstvo*, *umelecké opracovávanie kovov*

2. úradné označovanie drahého kovu alebo predmetov z neho značkou vyjadrujúcou kvalitu, zloženie kovu

3.úprava *sadrového podkladu* - *gessa* kovovými tlačidlami

4.*grafická technika tlače z hĺbky: tlač puncovaná*; pozri *bodec*

Technický náučný slovník: 1.nesprávny názov pre označovanie *drahých kovov*
2.v *knižnej väzbe* matovanie hotových zlatých *oriezok* jemným ručným tepaním matovacími železkami na dosiahnutie žiadaného kontrastu medzi *ornamentom* a leštenou plochou (tiež *cizelovanou*)

M. Wolgemut: Ukrižovanie Krista (1490)

K. Witz: Šalamún a kráľovná zo Sáby (1434-1435)

Malarycki majster: Premenenie (Západnopoľská ikonopisecká škola, 1648)

Punch a Judy - Punch a Judy predstavovali tradičné pouličné bábkové divadlo s *maňuškami*, ktoré vzniklo pôvodne v Taliansku v 17.st., a potom na konci toho istého storočia sa objavilo vo Veľkej Británii; ústrednou postavou divadla je Punch (Pulcinello) a jeho manželka Judy; divadelné scény sú krátke, zvyčajne nie viac ako tri minúty; každá scéna súvisí s klauniádou, ktorej sa účastina dve postavy, Punch a akákoľvek iná, podľa toho v akom prostredí sa hrá; dej je konštruovaný tak, aby diváci mohli vstupovať do predstavenia, podľa povahy pouličného predstavenia; divadlo bolo veľmi obľúbené v čase viktoriánskej éry, v 19.st. sa rozšírilo aj do Ameriky; pozri *bábka*, *komédia*; *Anglicko*; *Kasperle*

https://en.wikipedia.org/wiki/Punch_and_Judy

G. Volpato: Bábkové divadlo Punch a Judy (lept, 1770)

T. Rowlandson: Divadlo Punch a Judy (akvarel, 18.st.)

Púni - fenickí obyvatelia severnej Afriky; *Kartága* a jeho územia; pozri *Baal* (Jordan); *Al Djem, abadir*; *Dama de Elche*

punk/pank - v angl. – „brak“

-počiatky v pol.70.rokov v Londýne; hnutie Punk predstavuje rezignáciu na úspešný život; odmietanie oficiálnej módy (aj *džínsov*, ktorých sa zmocnil odevný priemysel); agresívny štýl odievania: staré nohavice od poľných uniforiem (maskáče), potrhane tričká s anarchistickými heslami, zatváracie špendlíky na roztrhané časti odevu aj ako náušnica, kovové reťaze namiesto náramkov, žiletky namiesto náhrdelníkov, okované čižmy, čierne bundy s kovovými ozdobami a provokujúcimi nápismi, reťaze okolo pása a zápästia; výraznou črtou sa stáva punkerský účes „*čiro*“ inšpirovaný bojovým účesom indiánskych Mohykánov s využitím ostrých neprirodzených farieb (oranžová, zelená, modrá); pozri *bohéma*, *piercing*

púnske vojny - boje medzi *Rímom* a *Kartágom* o ovládnutie západného Stredomoria; 1.púnska vojna (264-241pr.Kr.), 2.púnska vojna (218-201pr.Kr.), 3.púnska vojna (149-146pr.Kr.) skončila dobytím a zničením *Kartága*

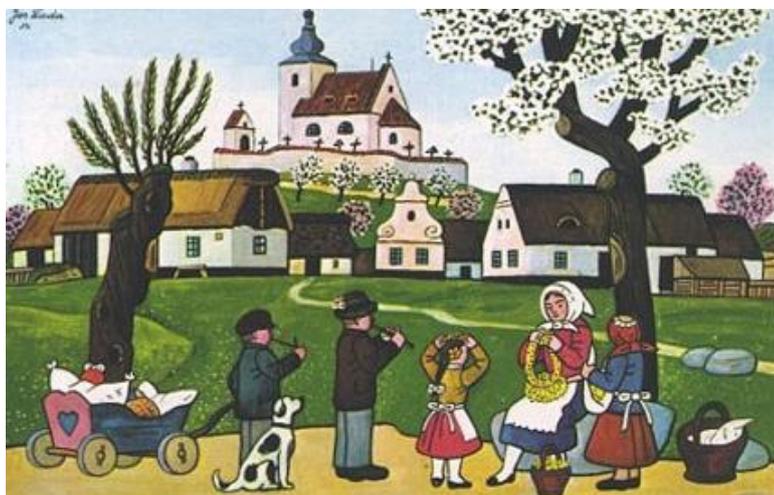
http://cs.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%A1_púnska_v%C3%A1lka

Púnske vojsko (ilustrácia)

púnsky vosk - tvrdený vosk s bodom tavenia okolo 100°C; pozri *ganosis*

púpava - pozri *včela*; *kvet*, *rastliny*

J. Lada

pupenec - ozdobný motív (pozri *ornament rastlinný vegetabilný*), typický pre *románsky* a *gotický sloh*: *hlavica bobuľová pupencová*

pupencová hlavica - *hlavica pupencová*

pupočný štítok - *štítok pupočný*

„pupok sveta“ - lat. *ombilicum mundi*; na stredovekých kresťanských mapách pupkom sveta Jeruzalem; pozri *Beatus Burgo de Osma*

Vidmanv súvislosti s heslom *antika*: kamenný stĺpik vajcovitého tvaru v *Delfách*, ktorý Gréci považovali za stred sveta; bol tým istým kameňom, ktorý zabalila *Rheia* do plienky namiesto práve narodeného *Dia*, aby zabránila *Kronovi* prehltnúť svojho syna tak ako ostatné deti; neskôr, keď bol *Kronos* nútený deti vyvrhnúť, vyvrhol aj tento kameň a *Zeus* ho umiestnil v *Delfách*, kde bol natieraný olejom a zakrytý vlnenou sieťou; stal sa uctievaným kameňom ako *omfalos*; ďalšia povest' hovorí, že tu sa stretli dva *orly*, ktoré vypustil *Zeus* (jedného na východ, druhého na západ zeme; pozri *orol dvojhlavý*); pozri *Apolón*; *omfalos*, *umbilicus urbis Romae*, *Purpurové zakázané mesto*

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Omfalos_\(starovek%C3%A9_Gr%C3%A9cko\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Omfalos_(starovek%C3%A9_Gr%C3%A9cko))

omfalos z Delf

purány - indické posvätné texty, ktoré obsahovali náboženské a liturgické predpisy *bráhmánizmu* a *hinduizmu*; pozri *indické náboženstvo*, *indické umenie*

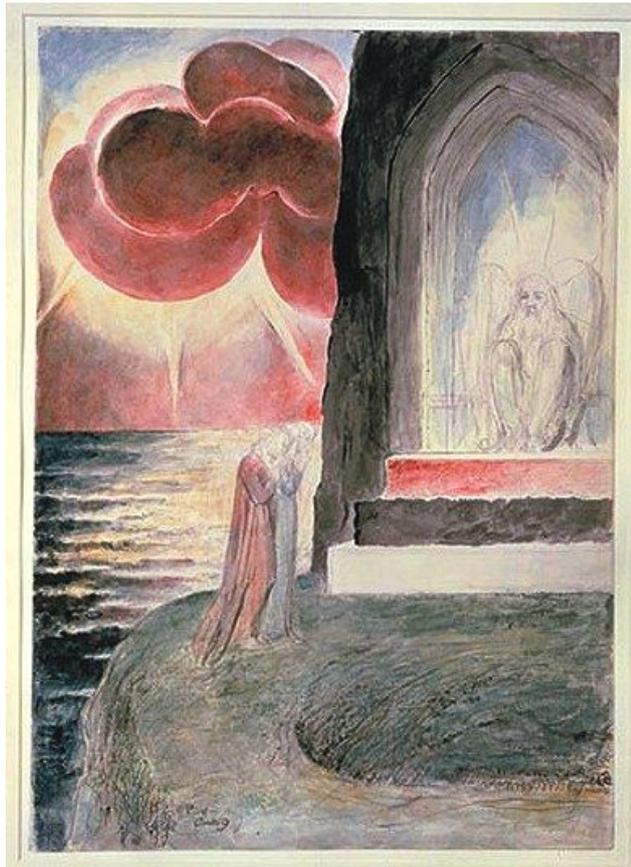
http://it.wikipedia.org/wiki/Matsya_Pur%C4%81%E1%B9%87a

purbecký mramor - *mramor purbecký*

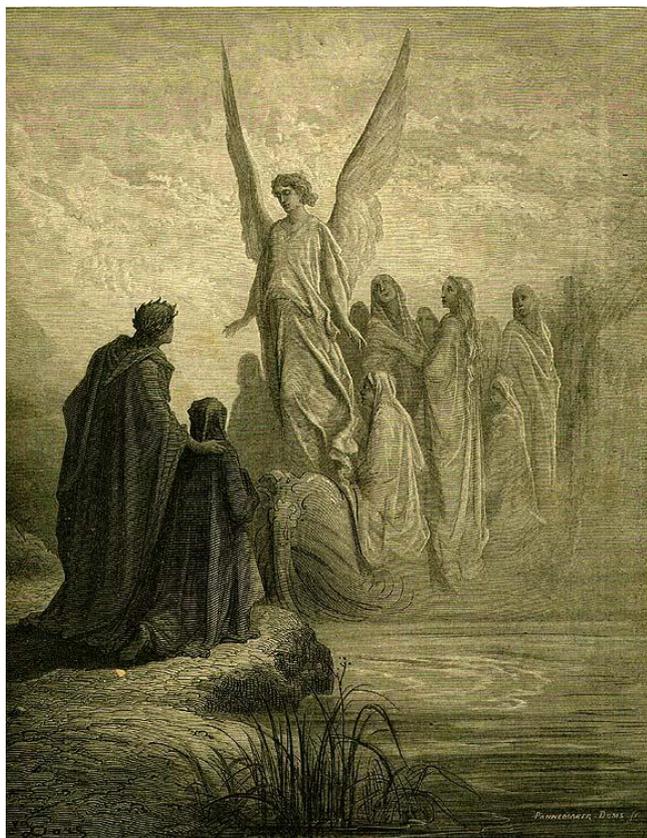
Purgatorio - taliansky výraz pre *očistec*; druhá časť Danteho *Božskej komédie*, ktorá nasleduje po *Infernu* a predchádza *Paradisu*; báseň bola napísaná na začiatku 14.st.; Očistec je predstavovaný ako hora na južnej pologuli a skladá sa zo spodnej časti (Ante-Očistec), sedem úrovní utrpenia a duchovný rast (spojené s sedem smrteľných hriechov), a nakoniec Zemský raj na vrchole; alegorická báseň predstavuje kresťanský život; pri opise stúpaní Dante opisuje podstatu *hriechu*, podáva príklady neresti a cnosti, rovnako ako kladie morálne otázky v politike aj v *cirkvi*; báseň hlása teóriu, že každý hriech vzniká z *lásky*, buď zvrátenej lásky smerujúce k poškodeniu druhých, alebo deficitnej lásky, alebo neusporiadanej lásky dobrých vecí; pozri *postavy Božskej komédie (Purgatorio)*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Purgatorio>

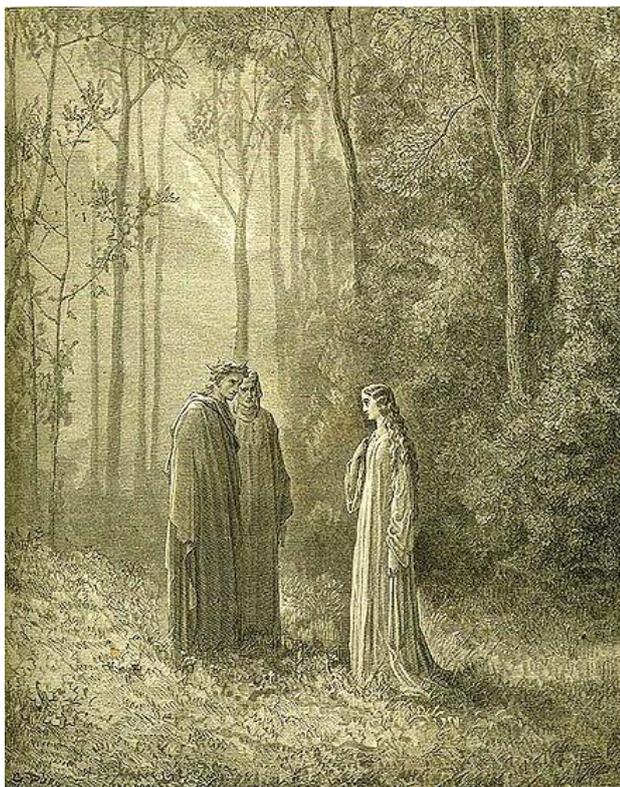
[http://it.wikipedia.org/wiki/Categoria:Personaggi_citati_nella_Divina_Commedia_\(Purgatorio\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Categoria:Personaggi_citati_nella_Divina_Commedia_(Purgatorio))

W. Blake: Brána do očistca (Božská komédia, Purgatorio: 9.spev 19.st.)

G. Doré: Kresťanská duša arrive singing, escorted by an angel (Božská komédia, Očistec, Canto 2.)

G. Doré: Pia (Božská komédia, Purgatorio, 19.st.)

C. Zocchi: Stretnutie Vergília a Sordella v očistci (detail pomníka Danteho v Trento, Taliansko, 1896)

Purim - židovský sviatok pripomínajúci vyslobodenie perzských Židov z intríg vezíra Hammana, ktorý ich chcel 13. adaru 3405 (t.j. podľa tradície 355 pr. Kr.) bezpodmienečne a celkom vyhubiť, ako je zaznamenané v Knihe Ester; Purim patrí medzi historické sviatky a nemá rovnakú svätosť ako pútnické alebo vysoké sviatky, ktoré sú predpísané *Tórou*; počas sviatku Purim neplatia obmedzenia týkajúce sa práce, ako platí o iných sviatkoch

A. de Gelder: Ester a Mordechaj píšu druhý zvitok Purim (1685)

puristická metóda - z lat. purus – „čistý“

-tiež *purizmus I*; rigorózná snaha o absolútnu slohovú čistotu; metóda zapríčinila veľké škody najmä v 19. st., kedy bolo v *gotických kostoloch* zničené cenné zariadenie z neskorších slohových období a nahrádzané dielami *neogotiky*; dnes do istej miery alebo celkom zavrhnutá; pozri *analytická metóda*, *pamiatková starostlivosť*

Baleka: v *pamiatkovej starostlivosti* postup navracajúci *pamiatku* do pôvodného dobového vzhl'adu; postup vychádza z romantického a historického poňatia pamiatky, ktoré ju očisťujú od neskorších historických zásahov a doplnkov; reakciou na tento postup bola konzervačná metóda (pozri *konzervácia pamiatky*)

Dudák: smer v historizujúcej architektúre (pozri *historizmus*) a v obnove historických stavieb v 19. st.; charakteristické prísne lipnutie na tzv. čistom slohu a nekompromisné odstraňovanie neskorších úprav: napr. barokového vybavenia gotických chrámových interiérov, barokových helmíc gotických veží (pozri *strecha helmicová*), renesančných *štítov* gotických domov apod.;

historické stavby boli „očisťované“ do pôvodného stavu, niekedy aj bez jasných dokladov a dokumentácie; nerešpektovaním neskorších architektonických doplnkov bola niekedy narušená organickosť stavby; proti metódam, purizmu bola namierená *analytická metóda* pamiatkovej starostlivosti; významným teoretikom purizmu bol francúzsky architekt Violet-le-Duc, v českých krajinách najmä J. Mocker

puritanizmus/puritánstvo - 1.v *evanjelickej cirkvi* snaha po mravnej čistote, zdôrazňujúca požiadavku kázne, askézy, svätenia nedele, náboženskej opravdivosti a samostatnosti
2.anglický náboženský a cirkevno-politický smer v období *reformácie*; podľa *kalvínskeho* vzoru sa puritáni usilovali očistiť anglikánsku cirkev od zvyškov *katolicizmu*; súčasne vystupovali proti feudálnemu absolutizmu; stúpecami puritanizmu boli napr. *Otcovia pútnici*; pozri *cirkev*; *Prvý máj*

purizmus - z franc. pur – „čistý, prostý, pravý“

1.v pamiatkárstve: historický purizmus 19.st.; pozri *puristická metóda*
2. vo výtvarnom umení: smer založený 1918 A.Ozenfantom a E.Jeanneretom-Le Corbusierom, vychádzajúci z *kubizmu*

-smer v 30.rokoch 20.st. s uplatnením najmä v *architektúre* a *užitom umení*; zdôrazňuje užitie výtvarných elementov (typy foriem a predmetov) komponovaných podľa matematického poriadku; heslo: krása jednoduchosť a dokonalosť účelnosti > užívanie čistej geometrickej plochy, ekonomické využitie priestorov a práca s novými stavebnými materiálmi (pozri *objets-standart/objets-typ*); teoretický časopis L'Élan, L'Esprit Nouveau; pozri *postkubizmus*, *konštruktivizmus*; *matematika*

Baleka: vo výtvarnom umení smer, ktorého zásady (vo výtvarnej praxi aj teórii umenia) presadzoval francúzsky časopis L'Élan (Elán) v rokoch 1915-17; puristickú *estetiku* formulovali A.Ozefant a Ch. Jeanneret (Le Corbusier) manifestom z roku 1918; v manifeste odmietli syntetickú fázu *kubizmu*, jeho príklon k *impresívnosti* a dekorativizmu; cieľom purizmu bol návrat ku východiskovej konštruktivistickej predstave o elementárnosti predmetu, oprostenej od akejkoľvek citovosti, náladovosti, náhodnosti, symbolickosti; prostriedkom na dosiahnutie tohto cieľa bola obecná geometrizácia, pociťovaná ako očista; v maliarstve architektonizácia obrazov, matematický prepočet prvkov a ich vzťahov k celku (pozri *proporcie*, *modul*), ktorá mala priniesť aj *monumentalizáciu*; smer bol chápaný prevažne ako maliarska paralela ku strojovej civilizácii; purizmus začlenil do svojej *ikonografie* námety konštrukcií, stavieb a najmä *zátišia* zo strojovo vyrábaných predmetov, ktoré tvorili prirodzenú súčasť moderného života (Léger: „predmet je osou dnešného maliarstva“); predmetom venoval purizmus osobitnú pozornosť pre ich *tvarovú* určitosť, kovovosť (odraz v čistej a chladnej farebnosti puristických obrazov), úžitkovosť a ďalšie rysy, v ktorých puristi videli krásu strojovej civilizácie (porovnaj *estetiku futurizmu*); estetický názor zlučujúci teoretickú špekulatívnosť, vecnú prepočítateľnosť konštrukcie a vzťah k technickým rysom predmetov viedol k tomu, že smer bol charakterizovaný ako *matematická lyrika*; maliarsky názor bol budovaný na čistom jednoduchom technickom tvare, ktorému bola vzorom tvarová krása stroja (jednoduchosť, účelnosť, úspornosť); *estetika* purizmu vyžadovala odosobnenie obrazového obsahu a smerovala k prvkom zvaným *objets-typ* alebo *objets-standart*; nový smer sa presadil na prvej výstave puristov v Paríži 1919 a teoreticky v časopise L'esprit Nouveau (Nový duch) vychádzajúci 1920-25; smer sa obmedzil na maliarsku tvorbu oboch protagonistov, ale ovplyvnil teóriu architektúry, *užité umenie*, dielo F.Légera, Picassa a ď.; stanovisko purizmu je blízke hnutiu *Bauhausu*

Dudák: umelecký smer v rozmedzí 1918-25; v oblasti architektúry presadzoval výsledný účinok dosiahnutý čo najmenšími prostriedkami; dôraz kladený na konštrukciu a tvarové zjednodušenie architektúry v celku aj detaile; absencia ozdobnosti a geometrická triezvosť puristických stavieb neznamenala zrieknutie sa estetického zreteľa; ten bol naopak vo zrovnaní s *eklektickou* architektúrou vystupňovaný vysokými nárokmi na kompozíciu a proporcie plných a prázdnych plôch a na ich vzájomné kompozičné vzťahy; charakteristické sú precízne detaily, uvoľnené vnútorné priestory, transparentné a plné svetlá, súlad architektúry s *nábytkom* s kovových chrómových trubiek; puristické princípy prebral a dotvoril *funkcionalizmus*; okrem Le Corbusiera a Ozefanta významnými predstaviteľmi boli architekti skupiny *De Stijl*, v českom prostredí J.Chochol, J.Fragner, K.Honzík, E.Linhart, V.Obrtel, vplyv na tvorbu: J.E.Koula, J.Krejcar, B.Feuerstein, J.Zázvorka, K.Roškot, O.Tyl ad'.

purkrabstvo - samostatná budova veľkých, zvyčajne kráľovských *hradov*; sídlo správcu hradu

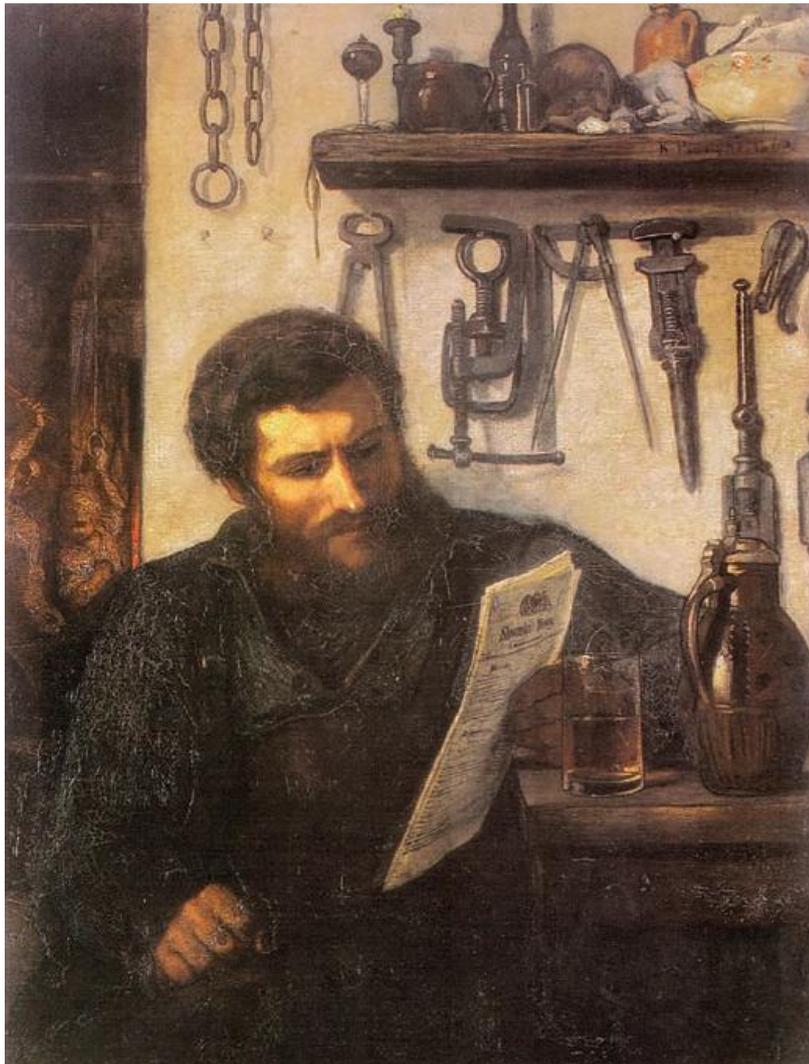
Purkyně Karel - (1868); český maliar, významný portrétista, syn významného českého prírodovedcu i maliara Jana Evangelistu Purkyně; je považovaný za jedného z najnadanejších českých realistických maliarov, avšak za svojho života sa uznania nedočkal a musel ho podporovať jeho otec; až moderní umelci 20.st. ocenili jeho dielo ako najvýznamnejšieho maliara 19.st.; pozri *realizmus*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Purkyn%C4%9B

http://www.google.sk/imgres?imgurl=http://www.gvuo.cz/archiv/DU_DVD/im/nahledy/karelPurkyne01.jpg&imgrefurl=http://www.gvuo.cz/archiv/DU_DVD/karelPurkyne.htm&h=190&w=154&sz=47&tbnid=n9TWqRAWXvgGkM:&tbnh=99&tbnw=80&zoom=1&usq=_gtai0qfraUORDt8sY4VDGL4qy4I=&docid=4gJ8J2Pel_hrAM&sa=X&ei=otFJUaqhMYSctAadvoDoDg&ved=0CHEQ9QEwCg&dur=1538

<https://www.google.sk/search?q=Karel+Purkyn%C4%9B&espv=2&biw=1857&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=miYLvcTqFclvaPDOgbgE&ved=0CB4QsAQ>

<https://www.flickr.com/photos/calypsospots/sets/72157615936368381/detail/>

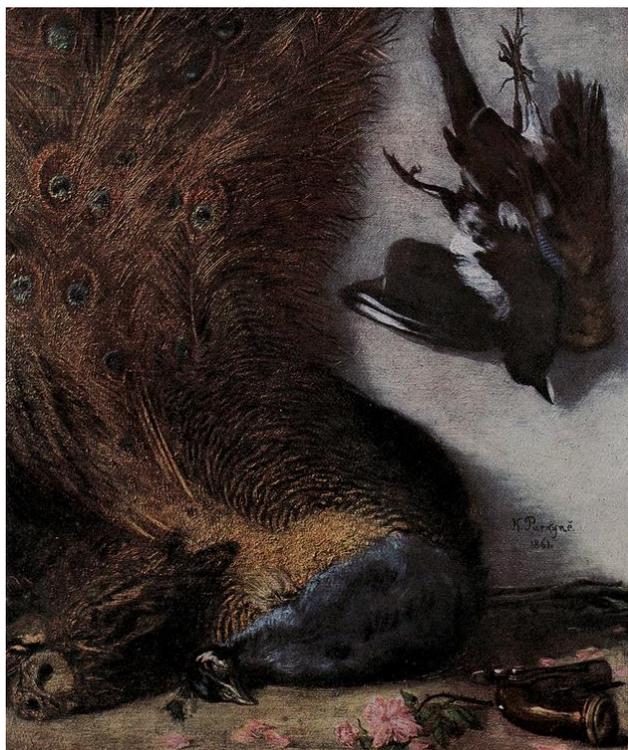
K. Purkyně: Kováč Jech (1860)

K. Purkyně: Sova snežná (poľovnícke zátiešie, 1862)

K. Purkyně: Bažanty (poľovnicke zátíšie, 1861)

K. Purkyně: Zátíšie s pávom (poľovnicke zátíšie, 1861)

K. Purkyně: Zátišie s cibulou a jarabicami (1861)

K. Purkyně: Deti pozerajúce sa na obrázky (1853)

K. Purkyně: Údolie (1857)

K. Purkyně: Boulonský les (1857)

Purkyňov fenomén - poznatok o závislosti vnímania *sýtosti farby* na množstve osvetlenia; pri adaptácii na tmu sa citlivosť posunuje ku kratším vlnovým dĺžkam (*studené farby*), pri adaptácii na svetlo k dlhším vlnovým dĺžkam (*teplé farby*); pozri *farebné videnie, chróma*

purpleheart/perplhárt - tvrdé, ťažké *drevo* hnedej až lososovo červenej farby (na vzduchu zafarbenie do purpurova) z tropického stromu *Peltogyne paniculata* v Brazílii; využitie v *rezbárstve*, výrobe *nábytku* a *intarzií*

purpur - *Baleka: nach týrsky* (porovnaj *karmín/karmazín, nachová červeň*); niekedy zamieňaný aj za názov *karmín*, ktorý sa však vyrába z červca nopálového; červenofialové *farbivo* získané z výlučkov purpurových plžov z rodu *Purpuridae* (*Murex brandaris, Murex trunculus*) a tritónky (*Bauccium*); na jediný gram farbiva treba 12-20 tisíc živočíchov; keď na prelome 2. a 1.tis.pr.Kr. dopyt vzrástol, vzniklo v prímorí *Feniecie* organizované chovateľstvo a na to nadväzujúca výroba farbív; mäkkýšom vyrezávané žľazy obsahujúce farbivo alebo boli jednoducho rozomletí, v roztoku soli vylúhovaní a varení s prísadou moče; v tomto odvare máčané a na slnku sušené látky; pod vplyvom svetla sa menilo počiatočné žltavé zafarbenie na zelenomodrý odtieň, ten na červeň a nakoniec na purpúr; objav farbiva a garbiarskych postupov patrí zrejme garbiarom sýrskeho *Ugaritu*, kam obchodníci so súknom vozili svoje látky na farbenie (dokladá *klinové písmo* na jednej z tabuliek); farbivo používané už *Feničanmi* (*Fenícia/Foneinikia* < foinix - „purpurová farba“); presnejšie je purpur rozlišovaný ako purpur červený (so prímiesou žltej a vtedy stotožňovaný so starozákonnou farbou *agraman*) a purpur modrý, ležiaci v *spektrálnom* pásme medzi červenou, modrou a fialovou farbou (vtedy spájaný so starozákonnou farbou *techelet*) a tiež spájaný s pojmom *takiltu* (farba tmavo červenej, do modra prechádzajúcej *ruže*); modrý purpur (vnímaný niekedy ako tmavá modrasto červená farba, inokedy ako tmavá červenastá modrá) je niekedy vzťahovaný na pojem fialovej farby (ekumenické preklady *bible* purpúr modrý prekladajú ako purpurovo *fialovú farbu*); preklady sú o to ťažšie, že purpur môže mať odtiene všetkých farieb (dožltá, do zelena, do modra, do fialova); navyše súčasné pomenovanie farieb nevychádza zo zmyslových tradícií, ale z fyzikálnych vlastností, ktoré prostredníctvom vlnovej dĺžky usiluje o čo najväčšiu objektivitu; starozákonná farba purpurového rúcha nebola prevzatá kresťanskými kňazmi: ani v 12.st. nie je modrá farba *farbou liturgickou* a je, spolu so žltou, zapovedanou farbou; *byzantské umenie* medzi modrým (fialovým) a červeným purpúrom rozlišovalo (*maforion Bohorodičky* bol spočiatku tmavo modrý alebo modro purpurový, v neskorom období červeno purpurový); farba v staroveku a stredoveku vyhradená vládcom ako symbol ich moci; *Caesar* vyhlásil na purpur cisársky monopol a iba jemu patrilo odievať sa do purpuru a písať purpurovou *tintou*; senátori mali výsadu purpurového lemu na *tóge* (pozri *móda*); purpur sa stal farbou *kardinálov* a vojvodcov (dodnes majú vysokí dôstojníci purpurové *lampasy* na nohaviciach; v *Byzancii* v purpurovo červenom *porfýrovom* sále rodené deti cisárovien (> farba purpuru prenesená aj na *porfýr*), boli zabaľované do purpurových plienok a plachetiek na znamenie božskosti a vznešenosti; purpurový plášť *Krista* v obrazovom type *Ecce homo* (ďalej pozri *diadém, farebná symbolika, farba žltá*); veľmi stále farbivo, odolné proti v kyselinám aj alkáliám, nerozpustné vo väčšine rozpúšťadiel; purpur používaný v *Byzancii* na prípravu *atramentu* pre posvätné knihy a na *knižnú maľbu* (pozri *codex purpureus/codex aureus*); výroba purpuru po generácii utajovaná; dodnes nie je celkom odhalená; purpur poznali aj mexickí a

peruánski *Indiáni*; aj v ich prípade bol purpur znakom vyššieho sociálneho a duchovného postavenia; purpur sa odtieňom líši od od červenej farby; pozri *farbivo organické*; *Codex argenteus*; *pigmenty a farbivá červené*; *clavi*, *agraman*; *advent*; *techelet*

Lurker: purpurová farba je medzi červenou a fialovou farbou; purpúrom nazývaná farba aj zafarbená látka; podľa mytológie fenický boh *Melkart* ním ako prvý zafarbil odev svojej milej; v *Perzii* mali výsadné právo na odev tejto farby *Achajmenovci* (700-300 pr.Kr.), v Ríme cisári (*tógu* s purpurovým lemom nosili senátori; pozri *móda*); *Izraeliti* poznali purpur už v čase odchodu z Egypta a používali ho v Hospodinovom kulte: chrámové závesy a opona, kňazské rúcha (*Exodus* 26,1n, 28,2-5.31.14); purpúrom bol potiahnutý aj *trón Šalamúnov* (*Pieseň piesní* 3,10) a *Daniel* dostal purpurový plášť a zlatú reťaz okolo krku ako kráľovské vyznamenanie (*Daniel* 5,29); správy o *pohanských* modlách oblečených do purpuru a *nachu* (*Jeremiáš* 10,8.9); nachový plášť (*Evanjelium podľa Matúša* 27,28), ktorý *Ježišovi* obliekli s posmechom vojaci, bol pravdepodobne bežný vojenský červený plášť, ktorý však v danej situácii symbolizoval panovnícky odev „židovského kráľa“ (pozri *INRI*); vo *Zjavení* (17,4) je *veľká neviestka* (*babylonská*) oblečená do purpuru a *šarlátu* (v istom zmysle je vládkyňou, aj keď len nad bezbožnými); *kardinálsky* purpur je znamením dôstojnosti a jeho krvavo červený odtieň je znamením pripravenosti na *mučenie* (pozri *martyrium* 3); *Tomáš Akvinský* spája farby v starozákonnej liturgii (porovnaj *farby liturgické*) s kresťanskými hodnotovými pojmami (biela - čistota, hyacintová/zlatožltá - túžba po nebu, *karmínová* - láska, purpurová - mučenie); vo výtvarnom umení má purpurový plášť Kristus vo *Zmŕtvýchvstaní*, niekedy tiež Kristus Kráľ na kríži (*Ukrižovanie*)

Nový biblický slovník v súvislosti s heslom *farby v Biblii*: slovo *'argaman* je zvyčajne prekladané ako *purpur*; ide o červeno purpurovú látku, zvyčajne vlnenú; *'argaman* je prevzaté slovo, ktoré pravdepodobne znamená „daň“; iné podobné slová (*šani*, *karmil*, *tola*) buď odkazujú na murex, mäkkýša, z ktorého sa získava drahé farbivo, alebo na červca, ktorý poskytuje sýtu červenú farbu; v dôsledku toho Hebrej nepovažuje toho, kto je oblečený do purpuru, predovšetkým za krásneho, či ide o boháča alebo kráľa

T. van Thulden: Objavenie purpuru (17.st.)

purpur antický - antický purpur

purpur cassiov - Beliana: ružový až *purpurový* koloidný roztok *zlata* v koloidnom prostredí oxidu ciničitého; vzniká redukciou zlatistých solí chloridom cínatým; používa sa na maľovanie *porcelánu* a v sklárstve na farbenie *skla* (*zlatý rubín*)

purpur kadmiový - kadmiový purpur

Purpurové zakázané mesto - Kronika ľudstva: súbor palácových stavieb čínskych cisárov z *dynastie Ming*; začiatok stavieb v r.1406 počas vlády cisára Čcheng-cu (Jung-le); architektúra zakázaného mesta vyjadruje čínsky obraz sveta; štvorhranný pôdorys je prísne symetrický, všetky budovy postavené pozdĺž severo - južnej osi > demonštrácia ideálu štátu a spoločnosti, ktorý je pevne stanovený, vyvážený a harmonický (úlohou cisára - syna nebies je vytvoriť harmóniu medzi zemou, nebom a ľuďmi); cisársky palác je stredobodom sveta (pozri „*pupok sveta*“), cisár je kľúčovým bodom poriadku vo svete; pri vchode do paláca stojí Brána najvyššej harmónie, za ňou sedem hlavných budov, tri veľké dvorany (určené na politické a obradné podujatia), nasledujú tri obytné budovy pre cisársku rodinu a jeden taoistický chrám, Dvorana cisárskeho pokoja; názvy budov (Palác nebeskej jasnosti a Palác pozemského pokoja) majú veštiť šťastie a mier

Paraván (lacquerware, oblasť Pingyao, Čína)

purpurový kódex - *códex purpureus*

purée - žltá indická

Puruchuco - archeologické nálezisko v Južnej Amerike; pozri *inká kultúra, pohrebný zámotok, uzlové písmo/kipu*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Puruchuco>

<http://fr.wikipedia.org/wiki/Puruchuco>

<http://www.limaeasy.com/culture-guide/huacas-adobe-pyramids/the-archaeological-complex-puruchuco>

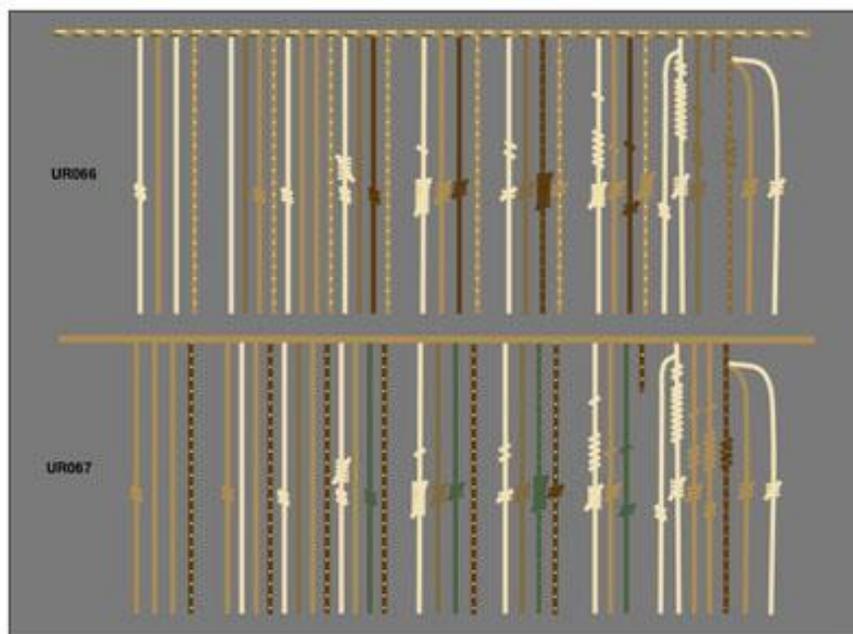

Schéma uzlového písma z náleziska pri Lime

Puruša - v hinduizme prvotné tvorivé božstvo, prabytosť, z ktorej bol sformovaný *vesmír*; Puruša je snád' mužská časť veľkej matky Máty; v neskoršom hinduizme vtelenie boha *Višnu*; pozri *Adam Kadmon*

pusta - maďar. puszta – „pastvina“; najväčšia stepná rovina v oblasti Európy

K. Lotz: Kone v daždi (1862)

K. Lotz: Napájanie koní v puste (1860)

F. Gyurkovits: Na puste (1910)

B. Iványi-Grünwald: Východ mesiaca (1897)

pustatina - pozri *púšť*, *pustovník*; *Lilith*

pustovníci, pustovníctvo - Baleka: v kresťanskom umení súčasťou výjavov s pustovníkmi je aj *osol*; pustovníci zobrazovaní so zahalenou, t.j. od sveta odvrátenou tvárou, na oslovi, symbolu svojej skromnej trpezlivosti; púštni pustovníci zobrazovaní s bedrovou zásterkou z palmových listov (pozri *palmová ratolesť*); popri *pustovníckom odevu* boli *atribútmi* pustovníkov tiež *lebka*, *kríž*, *gula sveta*(*glóbus*) zložený pri nohách na znamenie odvrátenia od hmotného sveta; v súvislosti s *pustovníckym odevom* Baleka uvádza ako prvého pustovníka *Jána Krstiteľa*; pustovníci v rôznom odevu súčasťou námetu *Posledného súdu*, *Uctievania baránka* a ď.

pozri *Antiochus Palestínsky*, *Anton Veľký*, *Apollonius*, *Arseius*, *Bavo*, *Benedikt z Nursie*, *Camelbertus*, *Emilián*, *Erazmus/Elmo/Telm*, *Euphraxia Romana*, *Felix z Valois*, *Friard*, *Galius*, *Gall*, *Geroldus*, *Ioannis*, *Ján Krstiteľ*, *Ján pustovník*, *Joannicius*, *Josaphat/Jozafát*, *Kolumbán*, *Krištof*, *Leonard z Noblac*, *Makarius*, *Narcissus*, *Onufrius*, *Panutius*, *Pachomius*, *Paternus*, *Patroclus*, *Pavol Pustovník*, *Pelagia*, *Peter Pustovník*, *Rozália*, *Samson*, *Sebald*, *Sebastian*, *Tekla*, *Wendelinus*, *Zosyma*; *kapucín*, *eremiti*, *anachorét*, *stylita*, *augustiniáni*, *kartuziáni*, *kamaduli*, *celestiáni*, *kartuziáni*; *mních*; *farba žltá*; *púšť*; *lavra*, *Lancelot*; *yeti*; *Nanebovzatie Márie Magdalény* (Hall); *zemskí patróni*; *rekluza*, *askéti*, *kresťanskí svätci*; *J. Sadeler I*

<http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Anacoretas>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Hermits>

J. van Eyck: Pútnici a pustovníci (Gentský oltár, ľavé krídlo, 1432)

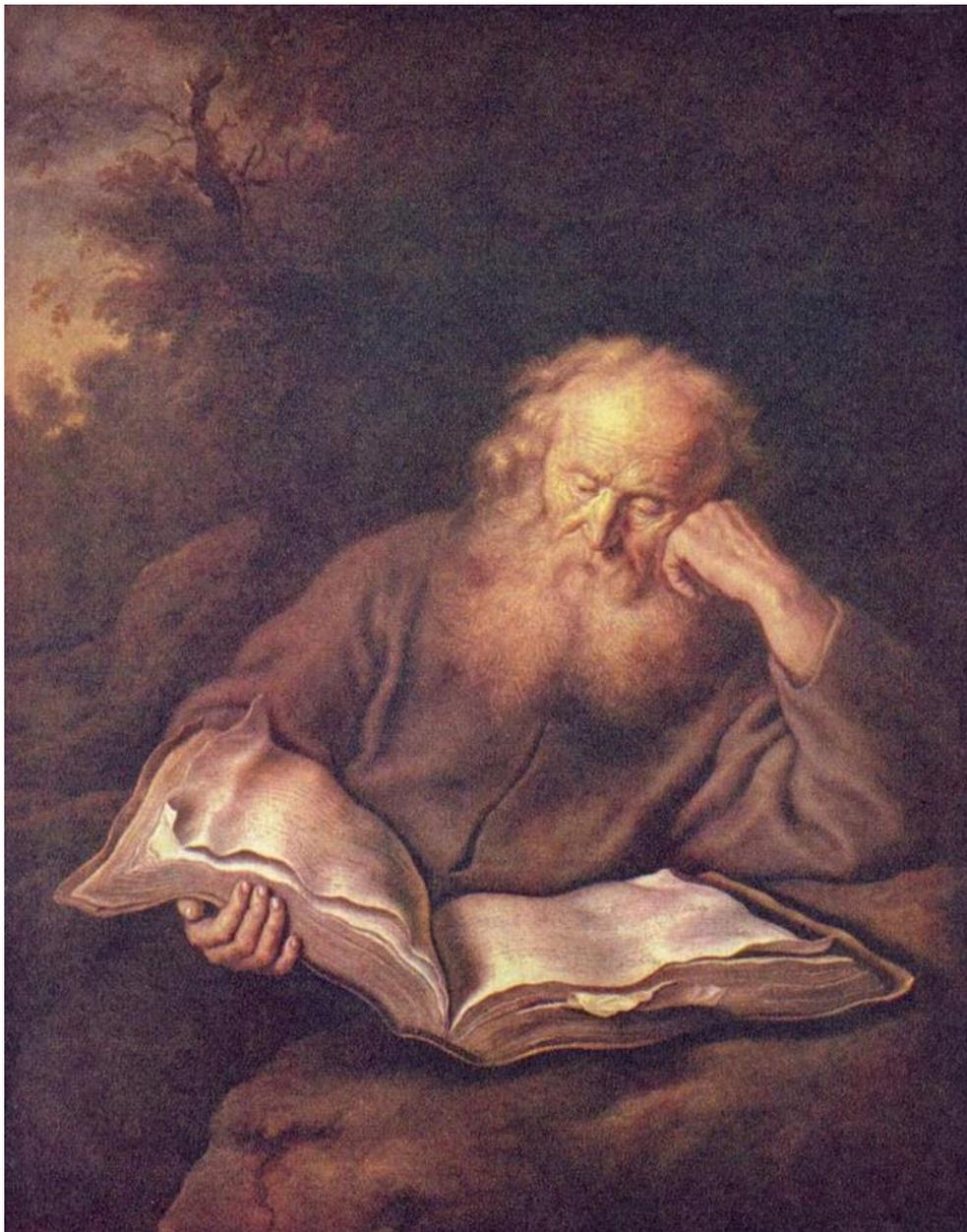
P. Lorenzetti: Pustovníci pri fontáne Eliáša (1328-1329)

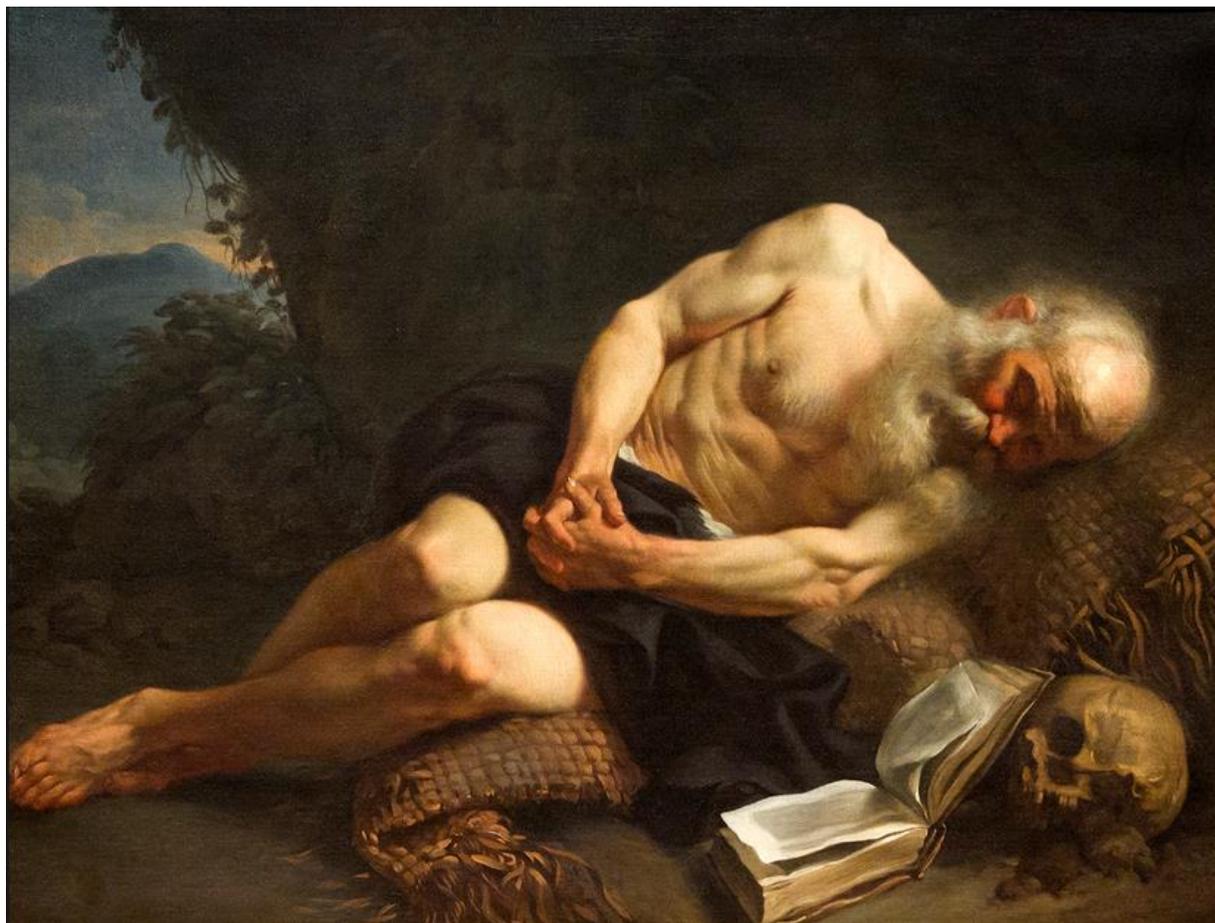
P. Uccello: Pustovníci, epizódy zo života (1460)

G. Dou: Pustovník (1664)

S. Koninck: Pustovník (1643)

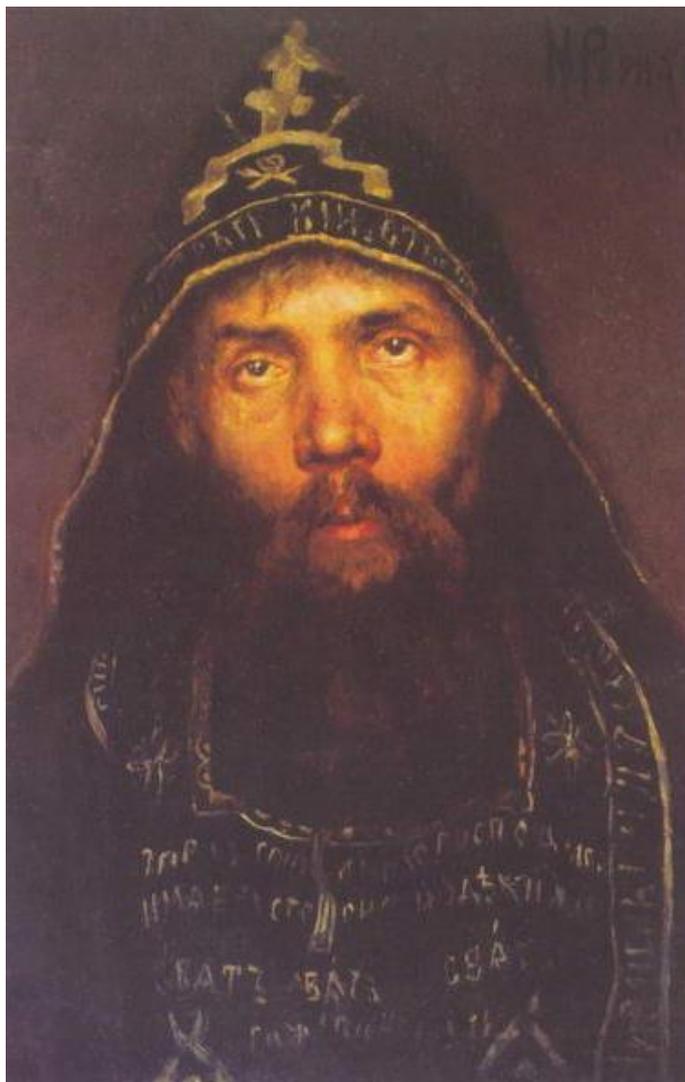
J. M. Vies st.: Spiaci pustovník (1751)

C. Spitzweg: Spiaci pustovník (19.st.)

C. Spitzweg: Hašteriaci sa pustovníci (1870)

N. K. Rerich: Pustovník (1895)

J. Steinhardt: Pustovník (drevoryt, 1923)

pustovníci švajčiarski - švajčiarski putovníci

pustovnícky odev - Baleka: odev kresťanských *pustovníkov* (*anachorétov*, *eremitov*) žijúcich osamotene v horách, lesoch, na *púšti*, ale aj v celách *kláštorov* (pozri *kartuziáni*), a oddávajúcich sa náboženskej meditácii; ich odev pozostáva z dlhej, prepásanej suknice, dlhého *plášťa* s kapučnou, čiapky alebo *klobúka*; k odevu patrila aj pustovnícka *palica* alebo zvončeky na zaplašenie *démonov*; pustovnícky odev býval aj zo slamy alebo *palmového* lístia (*Onufrius*), telo však mohlo byť zakryté aj dlhými *vlasmi*; za odev pustovníka slúžila aj *kožušina*, napr. *Jánovi Krstiteľovi*, prvému pustovníkovi; popri odeve boli *atribútmi* pustovníkov tiež *lebka*, *kríž*, *guľa sveta* (*glóbus*) zložený pri nohách na znamenie odvrátenia od hmotného sveta; pustovníci v rôznom odeve súčasťou námetu *Posledného súdu*, Uctievania baránka a ď.; pozri *kapucíni*

pustovník Pavol - Pavol Pustovník

puška - pozri *strelné zbrane*; *poľovnícke zátišie*

<http://austria-forum.org/af/AEIOU/Gewehre>

Ch. Weigel st.: Puškár (medirytina, 1698)

Ch. Weigel st.: Výrobca poľovníckych pušiek (medirytina, 1698)

W. van Aels: Hudobné zátíšie s loveckou výbavou vo výklenku (poľovnícke zátíšie, 1664)

W. van Aels: Zátiešie s ulovených vtákmi a loveckou výbavou (poľovnícke zátiešie, 1660)

P. Galle podľa J. van der Straeta: Lov na kačice brokovnicou (rytina zo série Venationes Ferarum, avium, Piscium, 1578)

<http://austria-forum.org/af/AEIOU/Gewehre>

Ch. Weigel st.: Výroba zbraní (medirytina, 1698)

púšť - 1. v gréckej mytológii severoafrická púšť Sahara vznikla tak, že jedovaté hady zrodené z kvapkajúcej krvi Medúzinej hlavy uloženej v Perseovej kapse, sa rozmnožili, zničili život okolo seba a premenili ju na púšť; pozri *koza, pôst*

2. postavy a námety z kresťanských dejín: *Starý zákon: Bronzový had, manna, Eliáš navštívený anjelom; Nový zákon: Mária Magdaléna, Mária Egyptská, Pokušenie na púšti, Anjeli obsluhujú Krista na púšti, Pokušenie sv. Antona, Apokalyptická žena, hlas volajúci na púšti, Azazel*

Malý lexikón biblie: v súvislosti s heslom *obet'*; kajúcny deň za odpustenie hriechov spáchaných v predchádzajúcom roku; vo sviatočné ráno 10.dňa mesiaca tiší, keď veľkňaz priniesol riadnu spaľovanú obeť, obetovali aj junca (mladého býka) za odpustenie hriechov kňazov a barana za odpustenie hriechov ľudu; potom vybrali dvoch kozlov a po žrebovaní jedného obetovali *Jahvemu* a druhého, keď naň kňaz položením rúk priniesol hriechy ľudu, vyhнали do *púšte* diabla púšte *Azazélovi*, a stal sa tak *obetným baránkom*

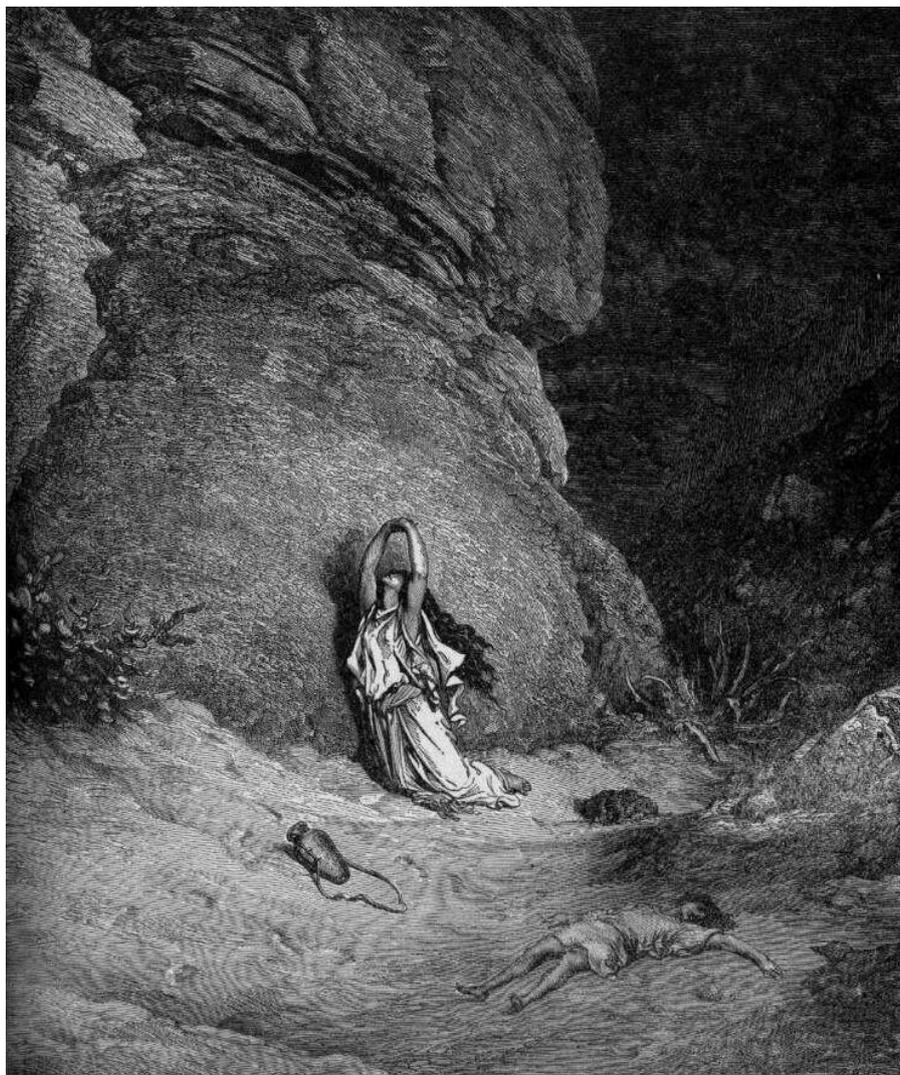
pozri *oáza; kapucíni, kremík*

L. van Leyden: Sv. Ján Krstiteľ na púšti (rytina, 1513)

H. Goltzius: Magdaléna v púšti (rytina, 1585)

G. Doré: Hagar a Izmael na púšti (drevoryt, 1866)

F. Kudláč: Arabskí utečenci (1973)

M. Slevogt: Piesočná búrka v líbyjskej púšti (1914)

púštna ruža - ruža púštna

púštne matky - známe ako ammas – „duchovné matky“, boli ženy kresťanskej askézy žijúce v púšti Egypta, Palestíny a Sýrie v 4. a 5.st.; žili v kláštorných komunitách, ktoré začali vznikať už v tom čase, alebo ako pustovníčky; niekedy sa obliekali ako muži, iné neskrývali ženskú identitu; hoci púštni otcovia (abbas) boli známejší, mnoho púštnych žien malo vedúcu úlohu vo vnútri kresťanského spoločenstva; „Apophthegmata Patrum“ alebo „Výrokov Otcov púšte“ obsahuje štyridsať sedem výrokov, ktoré sú skutočne pripisovaných púštnym matkám; niet pochyb o tom, že ženy boli zapojené intenzívne do prvej fázy šírenia kresťanstva, ale princíp „rovnosti“ medzi ranými kresťanmi bol presadzovaný prevažne v súkromnej sfére; odrážal skutočnosť, že v helenistickej spoločnosti, v ktorej kresťanstvo vyrastalo, vyššie vzdelanie bolo za normálnych okolností ženám odopierané; mužská nadvláda bola dokonalá, a to najmä vo sfére posvätného; nespočetné množstvo teológov a biskupov obhajovalo menejcennosť žien a raná cirkev sa usilovala vylúčiť ženy z celej organizačnej sféry cirkvi; medzi známe púštne matky patrili Blaesilla, *Katarína Alexandrijská*, Demiana, Domnina Sýria, *Margaréta z Antiochie*, *Mária Egyptská*, Menodora, Metrodora a Nymphodora, Pelagia, Syncletica Alexandria, Theoctiste Lesbos, Sarah púšte, Melánia Mladšia, *Paula Rímska*; pozri *kresťanské mníšstvo*, *východné kresťanské mníšstvo*

https://en.wikipedia.org/wiki/Desert_Mothers